

ХОРИЗОНТИ И ПРЕДЕЛИ НА ЮЖНОСЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ

FILOLOŠKO-UMETNIČKI FAKULTET
BIBLIOTEKA

B S

7156

000005866

COBISS ©

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО
„ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Редакционна колегия:

доц. д-р Жоржета Чолакова – отговорен редактор
гл. ас. д-р Тания Маджарова
гл. ас. д-р Борислав Борисов
гл. ас. д-р Лилия Иванова
гл. ас. Вера Найденова
хон. ас. Стефан Кожухаров
лект. Дарка Хербез
гл. ас. Гургана Иванова – коректор

© Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2012
ISBN 978-954-423-769-1

БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОЦЕНТ Д-Р СЛАВКА ВЕЛИЧКОВА

Родена е през 1946 година. Завършва с отличие 35-а гимназия с преподаване на руски език в София (1964). Следва специалността „Славянска филология“, профил по сърбохърватски език, в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Ученичка е на големите български слависти проф. Ив. Леков и проф. Св. Иванчев, които силно повлияват върху оформянето на интересите ѝ към славянското езикознание още в периода на следването ѝ както чрез лекциите си съответно по сравнителна граматика на славянските езици и по старобългарски език, така и чрез ръководения от тях кръжок по славянско езикознание, в който тя активно участва и прави първите си стъпки в съставянето на научни текстове. Освен това като студентка има възможност да слуша лекциите и на редица други известни учени слависти и българисти като проф. Цв. Романска, проф. Е. Георгиев, проф. К. Куев, проф. П. Динев, проф. К. Стойков, проф. Л. Андрейчин, проф. Ст. Попов. Сърбохърватски език учи при известните специалисти А. Игов и А. Афанасиева-Колева. Дипломира се с отличие (1969) и след конкурс постъпва на работа в Катедрата по славянско езикознание и етнография на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1970), където е етажант-асистент и аспирант на проф. Иван Леков и води семинарни занятия по сърбохърватски език. По-късно под ръководството на проф. Св. Иванчев написва и защитава дисертационен труд на тема „Тенденции в обществено-политическата лексика на Р Македония“, за което ѝ е присъдена научната степен „кандидат на науките“ („доктор по филология“) (1979). Хабилитира се през 1991 г. с хабилитационен труд под надслов „Грамматичната терминология в южнославянските езици“. В Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ чете лекционни курсове по съвременна и историческа граматика на сръбския и хърватския език, по културни реалии (сърбо-хърватска езикова територия) и по избираемата дисциплина „Норма и кодификация на южнославянските езици“. Същевременно в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ продължава да чете лекции както по съвременна и историческа граматика на сръбския и хърватския език, така и по история на книжовния сръбски и хърватски език. Няколко семестъра е водила лекции по съвременна и историческа граматика на сръбския и хърватския език в

Със свои студенти слависти от профила по сръбски и хърватски език, 2012 г.

С членовете на Катедрата по славянска филология, 2012 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОЦЕНТ Д-Р СЛАВКА ВЕЛИЧКОВА.....	3
ЗА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ НА ДОЦЕНТ Д-Р СЛАВКА ВЕЛИЧКОВА	5
СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ДОЦЕНТ Д-Р СЛАВКА ВЕЛИЧКОВА.....	10
РАКУРСИ ОТ ИСТОРИЧЕСКОТО МИНАЛО НА ЕЗИКА, ЛИТЕРАТУРАТА И КУЛТУРАТА.....	15
ДЪЛГЪТ И ПРИЗВАНИЕТО (БЕЛГРАДСКИЯТ ПЕРИОД В ЖИВОТА НА ДИМИТЪР МАРИНОВ) Диана Иванова.....	17
НАПОМЕНЕ О ПОВЕЛЪИ БАНА КУЛИНА Божо Ђорић	26
АНАЛИТИЧНИ ФОРМИ НА СТЕПЕНИТЕ ЗА СРАВНЕНИЕ В ТИКВЕШКИЯ СБОРНИК, НОВОБЪЛГАРСКИ ПАМЕТНИК ОТ XV – XVI ВЕК Пеньо Пенев	35
УПОТРЕБА ИНФИНИТИВА У ПАШТРОВСКИМ ИСПРАВАМА (16 – 19 ВЕЛЕК) И КОНСТРУКЦИЈА ДА+ПРЕЗЕНТ КАО КОНКУРЕНТНО СРЕДСТВО ИНФИНИТИВУ Јелица Стојановић.....	39
ЗА ЕДИН ПРЕПИС НА ГЛАГОЛИЧЕСКА МОЛИТВА В СРЪБСКИ РЪКОПИС ОТ XVII ВЕК Христина Тончева.....	58
ПРАВОПИСЪТ ПО ВРЕМЕ НА НЕЗАВИСИМАТА ХЪРВАТСКА ДЪРЖАВА (1941 – 1945 г.) Евелина Грозданова	62
ТИПОЛОГИЈА НА ДЕКОМПОЗИРАНИТЕ И ПЕРИФРАЗНИТЕ ПРЕДИКАТИ В СРЪБСКИЈА И БЪЛГАРСКИЈА КНИЖОВЕН ЕЗИК ОТ КРАЈА НА XIX И НАЧАЛОТО НА XX ВЕК Мартин Стефанов	72
GROTESKOWY RAKURS „DEWIACI“ ROMANTYZMU W „TRANS-ATLANTYKU“ WITOLDA GOMBROWICZA Dimitrina Hamze.....	85

TYPOLOGIA KOBIECEJ ŚWIĘTOŚCI – ŚWIĘTA MATKA. ZARYS PROBLEMU Dominika Gapska	98
---	----

ЕЗИК И СЪВРЕМЕННОСТ111

ЗА ДЕФИНИРАНЕТО НА НАРЕЧИЕТО КАТО ЧАСТ НА РЕЧТА Иван Куцаров	113
---	-----

ТРИЧЛЕНЕН ПАСИВ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК Димка Савова	119
---	-----

ФУНКЦИОНАЛНО-СЕМАНТИЧНИ СЪОТВЕТСТВИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ ПЛУСКВАМПЕРФЕКТ В РУСКИЯ ЕЗИК Лилия Кънчева-Иванова	131
--	-----

ЗА ХИПОКОРИСТИЧНИТЕ КОРЕНИ, СЪДЪРЖАЩИ НЕУДАРЕНА СРИЧКА ОТ ОСНОВНАТА ФОРМА НА МЪЖКИТЕ ЛИЧНИ ХЪРВАТСКИ ИМЕНА, И ТЕХНИТЕ ДЕРИВАТИ Иван Чобанов	144
---	-----

НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРЕДЛОЗИТЕ ЗА МЯСТО И ПОСОКА В СРЪБСКИ ЕЗИК (НА ФОНА НА БЪЛГАРСКИ И РУСКИ) Вяра Найденова	168
--	-----

✓ КОЛИЗИЈА РЕСТРИКТИВНОГ И ГРАДАЦИОНОГ „САМО“ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ Милош Ковачевић	175
---	-----

✓ АКТУЕЛНА ПИТАЊА ИЗ СРПСКЕ ОРТОТоније Никола Рамић	191
--	-----

ЈЕЗИК, ПЕРЦЕПЦИЈА И МЕТАФОРЕ: СЕМАНТИКА ИМЕНОВАЊА ДОМАЋИХ ЖИВОТИЊА Дијана Црњак	203
---	-----

КОДИФИКАЦИЈА СТАНДАРДНИХ ЈЕЗИКА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ Мирјана Поповић	213
---	-----

МОДЕЛИ ЗА АНАЛИЗ НА ДИРЕКТИВНИ РЕЧЕВИ АКТОВЕ В СРЪБСКИЯ ЕЗИК Росица Стефчева	228
--	-----

ЗА ОБРАЗИТЕ ОТ ПОЗИТИВНАТА СТРАНА В МЕНТАЛНИЯ СВЯТ НА БЪЛГАРИТЕ И АНГЛИЧАНИТЕ (ИЛИ ЗА СМЕЛИЯ БУХАЛ И РАДОСТНАТА МИДА) Борјан Јанев	242
---	-----

ЕМТ И ОРТИМАЛЕ – ПОДГОТОВКАТА НА ПРЕВОДАЧИ В КОНТЕКСТА НА ЕВРОПЕЙСКАТА ЕЗИКОВА ПОЛИТИКА Юлиана Чакърова	260
---	-----

КОНЦЕПТЪТ ВЛАСТ И ДЪРЖАВНИТЕ ИНСТИТУЦИИ Борислав Борисов	271
---	-----

ПРИЛОЖЕНИЕ	278
------------------	-----

- Ивич 1954:** Ивић, М. Значења српскохрватског инструментала и њихов развој, САНУ, Посебна издања, књ. ССХХVII, Институт за српски језик, књ. 2, Београд, 1954.
- Ивич 1957:** Ивић, М. Једно поглавље из граматике нашег модерног језика систем месних падежа. // *ГФФНС* – II, 1957, 145 – 158.
- Ивич 1957 – 1958:** Ивић, М. Систем предлошких конструкција у српскохрватском језику. // *Јужнословенски филолог*, XXII, бр. 1 – 4, Београд, 1957 – 1958.
- Ивич 1995:** Ивић, М. О зеленом коњу, Београд, Библиотека XX век, 1995.
- Курилович 1962:** Курилович, И. Деривация лексическая и деривация синтаксическая, В: *Очерки по лингвистике*, Москва, 1962, 57 – 70.
- Малетић 1988 – 1990:** Малетић, Н. Из глаголске семантике: глаголи кретања у српскохрватском језику. // *Прилози проучавању језика*, Филологически факултет на Университету в Нови Сад, бр. 24 – 26, 1988 – 1990, 237 – 249.
- Николова 1994:** Николова, А. О типах эквивалентности при контрастивном функционально-семантическом описании русского и болгарского языков, *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, т. 32, кн. I, Филология, Пловдив, 1994.
- Николова 1997:** Николова, А. *Функционална граматика: выражение пространственных отношений в русском языке (на фоне болгарского)*, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, Шумен, 1997.
- Пипер 1977 – 1978:** Пипер, Пр. Обележавање просторних односа предлошко-падежним конструкцијама у савременом руском и савременом српскохрватском књижевном језику. // *Прилози проучавању језика*, Филологически факултет на Университету в Нови Сад, бр. 13 – 14, 1977 – 1978, 1 – 51.
- Пипер 2001:** Пипер, Пр. *Језик и простор*, Београд, Библиотека XX век, 2001.
- Речник СХКЈ 1967 – 1976:** *Речник српскохрватског књижевног језика*, Матица Српска и Матица Хрватска, I – VI том, Нови Сад – Загреб, 1967 – 1976.
- Ром 1974:** Ром, Бр. Српскохрватски еквиваленти за нека значења руских падежа. // *Прилози проучавању језика*, Филологически факултет на Университету в Нови Сад, бр. 10, 1974, 49 – 108.
- Станкович 1997:** Станкович, Б. Сопоставительные исследования русского и сербского языков на уровне словосочетания. // *Сборник докладов с II международного симпозиума „Сопоставительные и сравнительные исследования русского и других языков“*, Београд, 1997, 68 – 72.

КОЛИЗИЈА РЕСТРИКТИВНОГ И ГРАДАЦИОНОГ „САМО“ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

Милош Ковачевић

Филолошки факултет, Београд

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, Србија

COLLISION OF THE RESTRICTIVE AND GRADATIONAL „ONLY“ IN THE CONTEMPORARY SERBIAN LANGUAGE

Milosh Kovachevich

Faculty of Philology, University of Belgrade

Faculty of Philology and Arts, Kragujevats

The study analyzes ambivalent sentences in which we encounter dual meaning as a consequence of the possible dual interpretation of the particle "only": whether with restrictive or gradational meaning. Suchlike sentences have the following inevitable characteristics: 1) formal negation of the predicate; 2) positioning of the restrictive particle "only" after the predicate; 3) the restrictive unit is a sentence element represented in a form of a word with a full meaning and syntactic function, or in a form of a syntagm or maybe a clause. We can demonstrate these characteristics in the following sentence: *Publika ne voli samo komedije* (The audience does not like only comedy.), which encompasses dual meaning – a) restrictive: *Samo/jedino komedije publika ne voli* (The audience does not like only/just one comedy), or b) gradational: *Publika voli ne samo komedije (nego i druge pozorišne predstave)*-(The audience does not like not only comedy but other theatrical plays, as well).

Key words: particle "only", dual meaning, restrictiveness, gradation, negation, pseudo negation

1. Ако се упореди са било којом другом лексемом српског језика, за лексему *само* без сумње се може устврдити да спада међу оне малобројне о којима је, из различитих аспеката, не тако ријетко писано у србистици и/или сербокроатистици. Најчешће из двају аспеката. Најприје из а) морфолошко-синтаксичког аспекта, с обзиром на њену (не)припадност независним ексклузивним конјункторима (в. о томе исцрпно уз преглед литературе у Ковачевић 1998: 36 – 41, 203 – 222), а потом, и не рјеђе, из б) лексикосемантичког, а заправо лексиколошко-лексикографског аспекта, с обзиром на њену семичку структуру (в. исцрпно у Ристић 1999, 1999 а).

